

Mértéktartó látványosság

Aida ismét a Margitszigeten

Két éve éppen, hogy csipkelődő, ledorongoló beszámoló készült arról, hogy a budapesti nyári játékok akkori operaprodukcijáról, az *Aidáról*. Koltay Gábor, aki az idő tájt foglalta el a rendezvényországot, igazgatói székét, a Verdi-művel debütált operarendezőként, ha ugyan nem számítjuk operarendezésnek az *István, a király*, vagy a *János, a vitéz Király* dombra, illetve szegedi szabadtéri színpadra állítását. (En nem számítom.) Ha az akkori szerkesztői álláspont másként nem rendel, hosszasan méltatlan-kodtam volna a rendezés csinnadrattás voltán, a bevonulási indulóban bevonuló nemzetiszín szalagos tűzoltózenekar ötletének ügyetlen, ízetlen voltán, a szereposztás „nemzetközi néprontos” jellegén, melyben volt nagy hírű, ám a szerepétől idegen adottságú magyar sztár; nagy nevű, de már idősödő, hangja vesztett, külföldi vendég; nagyon mutatós, ám közepes tehetségű énekesnő — igaz, egyenesen a New York-i Metropolitanból; s — igaz — volt egy igazi világsztár is, de csak az első két előadáson, s én nem azt fogtam ki. Egyszóval azon, hogy az az előadás a szigeten vizitáló nagyurak kényére készült, minél nagyobb szenzációt ígérve — s gyakorta szem elől tévesztve Verdi szándékait, a mű kívánalmait.

Két év múltán azonban egészen mást tapasztaltam. Nem hiszem, hogy izlésem „enyhült” azóta, inkább az előadás. Mindenekelőtt valószínűleg a legjobb magyar szereposztást állították ki. Koltay, a rendező pedig kihagyta túlzó effektusait, s ettől rögtön minden, azaz csaknem minden a helyére került. Csikós Attila díszlete inkább csak a helyén maradt. Ez az oszlopokból, falakból, lépcsőkből perspektivikusan összeálló építmény, melyet hátul nagy kapu zár le (avagy nyit ki), *telitalatos* megoldás. Változtatni

alig kell rajta, a különböző kepek színhelyeit — talán csak a III. felvonás Nilus-partját kivéve — természetesen és nagyvonalúan rakta össze. *Kemenes Fanny* ruhái is változatlanul igen szépek, messziről is mutatnak, s elűtnék egymástól. Érdemes lett volna viszont a címszereplőnek új kosztümöt tervezni, hiszen az az öltözködés, ami *Tokody Ilona* és *Pitti Katalin* karcsú alakjára készült, nem kimondottan előnyös a jelenlegi, rubenszerű alkatú énekesnőnek... Ami a rendezésből kimaradt: a csinnadratta, ami *megmaradt: a látványosság*. A jól mozgató, szépen elhelyezett tömegek, a sok-sok gyertya, a bevonulási jelenetben a közönség körében némi ijedelmet is keltő pompás tűzijáték, a Pthá-templomban felcsapó görögtűz. Mindez a rendezői izlés határozott fejlődését jelenti. A határok egyelőre világosan látszanak. Több intim jelenet, áriát, ketőst támogat meg Koltay örökkel, seregekkel, s egyéb népekkel. Pedig joggal lehetne mélyebben énekesi személyes varázsában: ezek a hangok s művészek *önmagukban* is képesek betölteni még egy ekkora teret is. Ugyanez a szemlélet hatja át a színpadot, midőn a rendező színre hoz néhány olyan kórust, melyeket Verdi — nemcsak a hangzás, de épp a *színpadi hatás* érdekében is — a színpad mögött képzelt el.

A címszerepben fiatal drámai szopránunk, *Szendrényi Katalin* tündökölt. Pompás hanganyag, biztos ruzikálítás, olasz iskola (a művésznő egy évig tanult a milánói Scala stúdiójában), színészi véna — ezek voltak a tényezői az est legnagyobb sikerének. Takács Paula óta sok ígéretes drámai szopránunk volt. Marton Éván kívül Szendrényi Katalinnak van a legnagyobb esélye rá, hogy be is fusson a tehetségéhez méltó karriert. Bomba formában énekelt *Mé-*

szöly Katalin. Ebben a mezzosoprános világban nagy öröm hallani ezt a sötét, ki-egyenlített, erőteljes materiát, amelyet igazi szenvedély fűt, s amely fölényesen győzi Amneris időnként szopránmagasban mozgó szolamát. Egyre nevesebbé válik Wagner-tenorunk, *Molnár András* első alkalommal énekelte Radamest. Úgy tűnik, Simándytól nemcsak a szerepkörét, de részben stílusát is átvette. Ez a hadvezér hangsúlyosan nobilis alkat, daliás tartással, nemcsak hanghordozással. Ezért aztán a szerep hősi, s lírai részeiben a legjobb; a szenvedélyes kitöréseket visszafogottabban intonálja. Olaszos frazírozása ugyan itt ott nem tökéletes, de a szólam remekül fekszik neki, a figura megvan, az alakítás „első nekifutásra” is remek. *Németh József* régi jó szerepét, Amonasrót alakította, sikeresen. A mikrofonokkal ugyan akadt némi gondja, nem mindig találta el a legelőnyösebb szöveget s helyet, de hangszépsége és drámai alakítása így sem tévesztette hatását. *Begányi Ferenc* imponáns Ramfis volt, s zengő basszusa mellett sajnálatosan színtelennek, s könnyűnek találtatott ez este *Kenesei Gábor* Királyként!

Igen jó benyomást tett *Kovács László*, a darab karmestere. A fiatal dirigensnek, aki jelenleg a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője, határozott képe van a darabról. A szoktnál általánosabban valamivel lassúbb tempót vett, de mindezt következetesen, élettel megtöltve. Volt ereje a „nagy zenéhez” is; legfőbb erénye azonban az építkezés, a nagyobb formák felmutatása. Interpretációjában minden képnek volt eleje, fokozása, csúcspontja, majd levezetése. A Magyar Posta Szimfonikus Zenekara, s egyáltalán, minden közreműködő, a szabadtéri színpadonál jóval pontosabban s árnyaltabban muzsikált. Az énekarok is igen szépen énekeltek a sok és hatásos karmesterrel. Csak *Keveházi Gábor* élettelen, sőt néha a zene ellen dolgozó balettja lógott ki az igazán kedvező összképből.

S még egy újítás. A darab végén távozó közönség az előtérben Verdi arcképével találja szemközt magát, s a maestro előtt gyertyák égnek. A gesztus nemcsak szép, de jelképe is annak az előadásnak, amely önmagát meghaladva, méltóbban újult meg e nagy alkotó génius szellemében.

Márok Tamás

Daleset

Hamari Júlia a tanácsházudvaron

No tessék! Eljön egy világhírű énekesnő, szólóestet ad, s megint csak a fanyalgás! Ilyenfajta lelkiismeretfurdalással jöttem ki Hamari Júlia vasárnap esti dalestjéről, s hasonló érzéseket láttam a mintegy háromszáz embernek az arcán is, akik minden bizonnyal Szeged leginkább zeneszerető, s — érto polgárai közül kerültek be. Miért hát a finom csalódottság?

Az énekesnő, ki magyar származású, ma már a világot járja, itthon csak ritka vendég, nagy karmesterekkel, híres partnerekkel lép fel a világ minden részén, Solti Györggyel, Abbadóval, Domingóval, Hamburgban, Milánóban, Londonban. *Világsztár*. Ugyanakkor azonban művészetének jellegéből következően jóval kevésbé ismert saját hazájában, mint hozzá hasonló kvalitású pályatársai. Hamari Júlia mezzoszopránja ugyanis híjával van azoknak a „mérőszámoknak”, melyekért a közönség rajong, s melyektől tűzbe jön. Sem hangszíne nem kivételesen szép, sem hangereje nem elsőpró. Ő „csupán” kivételesen iskolázott, kifogástalan stílusérzékű, virtuóz technikájú művész, aki fantasztikus muzikalitással, és nagy kifejezőerővel rendelkezik. Nemes képességeinek egyike sem tartozik azonban azok körébe, melytől a hallgatóság a színpadhoz tódul, kalapját az égbe dobálja, esetleg a művészt vállán szíjlitja haza szállodájába. E komoly, s elmélyült tehetségfajta „díjazása” visszafogottabb, elégségszerűbb.

Egyrészt tehát a művészi személyiség, másfelől a választott műfaj, a dal az oka annak, hogy a *fogadtatás melege, de mértéktartó volt*. A világ nagy városaiban, az opera legnagyobb sztárjai is

csak nehezen töltöttek meg egy közepes méretű termet, ha dalestől van szó. Ugyanezen művészek fellépésére ugyanaz a közönség valószínűleg közelharcot vív a jegyekért — ha áriákat énekelnek.

Ezért aztán akár sikeresnek is mondhatnók, hogy itt az érdeklődő publikum csaknem megtöltötte az udvart. Kifogásom nem is e két tényező, hanem a *programot* illeti. Persze a *Barokk Trió* jelenléte, kísérete, s önálló számai korlátozták a választható szerzők körét, de azért ebben a stílusban is jobban lehetett volna válogatni! Az egy Schuberten (és bizonyos mértékig Purcellen) kívül ugyanis nem igazán jelentős mesterek műveit, illetve jelentősebb mesterek jelentéktelenebb kompozícióit hallhattuk. A műsor összeállítá-

sában nem volt vezérlő elv a magas zenei igényesség, de egyfajta egészséges popularitás sem, amelyet egy nyári szabadtéri koncerttől joggal várnánk. Így aztán jobbára kellemes zenélést hallgattunk, ez azonban a másfél óra némely periódusaiban érdektelenné vált. A közreműködő trió (*Csetényi Gyula* — fuvola, *Bartha Lajos* — cselló, *Kerek Ferenc* — csemballó, zongora), stílusosan, de kissé visszafogottan játszott. Hamari tolmácsolása leginkább *Didó búcsújában* és *Schubert Pásztor a sziklán* című dalában ragadta magával a közönséget.

A tanácsházudvar ideális hely „kisebb méretű” énekes produkcióknak. Az előző két évad egyfelvonásos, s operastílusú sikeresebb ötletnek bizonyult. M. T.

Szobor Bálint Sándornak

A szegedi városszépítő Sándorról készült portré-egyesület, a városi és a megyei tanács Bálint Sándor 85. születésnapján, Szeged nagy fia szülőhelyén, Alsóvárosban a Mátyás téreni szoboravatási ünnepséget rendez ma délután 6 órakor. Kalmár Márton Bálint Sándor emlékére.

Ha ifjúság, akkor „mámor”

Hűséges barátom az ifjúsági napok alkalmával Szeged utcáit járva, beszámoló élményeiről, melyek többszörös megdöbbenést váltottak ki belőle.

— Ritkán látni egy helyen ennyi fiatalt az utcán kóborolva, koncertre várva, sorban állva az istenként tisztelt sörösz előtt, vagy fáradt szemekkel horgászva az elhagyott üvegekre. Ritkán látni egy helyen ennyi kisiklott sorsú, szakadt és „mámoros”, tehetetlenségükben az önpusztításba fordult fiatalt. A koncerteken csupa olyan zenét és szöveget hallani, ami még csábító is az önpusztító életmódra, vagy jobb esetben felhív, légy Jézus követője. De hát mit mond ez a „mámor”? Később szédülőgölknek, akik mégis inkább a Sántát tekintik uruknak és parancsolójuknak. Azt hiszem, semmit. Részben meg is értem ezt a mindenre való szembefordulást, mert hajdan magam is átéltem ezt a fajta kiütlalanságot, amikor beláttam, hogy kis országunk nem tekint értéknek tisztességgel helyt állni kívánó szándékot, amikor röpké számvetéseim után be kellett hogy lássam, életem anyagi és erkölcsi feltételeit morzsként kell

majd összekaparnom, és amikor azt mondhatnám, igen, most már elértem valamit, amit biztonságos háttérként tudhatok magam mögött, addigra kész vagyok, elfáradtam, elfáradtam, megőregedtem, s mindannak, amit elértem, nem élvezhetem a gyümölcsét, hisz egész életemet rááldoztam, s pocakos öregként totyoghatok a „kínseim” között. Hogy ezt végigcsinálja az ember, kevés hősnek lenni és bátornak, és roppant erősnek. És hol van ez egy 20 év körüli fiatalban? Hát nem akar meg csak hős se lenni, inkább menekül, bele a „mámorba”, hogy enyhítse a kínzó kényszeret. Ebből rettenetesen nehéz kilépni, és persze, nem is igen van hová, hisz fiatalon még van annyi becsúszás és tisztaság az emberben, hogy ne akarjon felülni a pénz mindent elborító erkölcsének. De más értéket nem talál, nem mutatnak fel. Így aztán, mikor megkérdeztem néhányójukat, hogy mit akarnak majd elérni, hová akarják eljuttatni az életüket, örülhettem, hogy füles nélkül megúszhattam, és mosolyogva csak annyit válaszoltak, hogy „Nem akarunk semmit, csak élni.”

Megdöbbenő ez a tömeges céltalanság, bár nem tudom, hogy pontosan hogyan is gondolják azt, hogy „élni”. De hogy ki ezért a felelős, hát őszintén megmondom, nem tudom. Talán mindannyian. Talán épp annyira ők is, mint mások. Mert ha azt mondom, hogy a társadalom felelős, nem mondtam semmit, nem oldok meg semmit, egy fogalmat teszek felelőssé mindenért.

Aztán láttam a drogsátrat, ahol leginkább külföldiek bámészkodtak. Láttam az Idegen nyelvű könyvesbolt egyik kirakatát, amit a „mámor” ellen írt könyvek tömkelegével töltöttek meg. Ha egyáltalán kézbe venné valamelyik fiatal, akkor is inkább a módszereket lesné el, mintsem okulásul szolgálhatná a könyvek. De miért pont az ifjúsági napokon kell ezt megfogalmazni a kirakatot, hisz ez mindennapi probléma? Igen, ez a kirakati gesztus sem mond mást, mint azt, ha ifjúság, akkor „mámor”.

Befejezte a barátom meghamisíthatatlanul igaz aggodalmaskodását, gyorsan lehajtott két üveg sört, aztán mélyen hallgatott, mert hát ehhez nincs is mit hozzáfűzni, megoldása pedig nem egyszemélyes feladat.

P. Sz.

Az igazgató elvtárs azt üzente...

En kérem, a szocialista brigádmozgalomnak köszönhetem, hogy a hetvenes évek közepén, friss diplomával a kezemben rögtön helyet kaptam a kulturmunka világát jelentő deszkáin. Legnagyobb kudarcomat is ugyanezen mozgalom, valamint az ezzel összefonódó szocialista munkaverseny számlájára írhatom.

Történt pedig, hogy a legfeljebb hatalmak által igen arisztokratikusnak, a humán értékek és az elit kultúra iránt túlságosan el-

kötelezetteknek ítélt művelődési intézménybe az ennedik parthatározat alapján létrehoztak egy új státust. Neve: munkásművelődési előadó. Ez a munkakör a fent említett intézmény addigi profilját kívánta volna a proletárdiktatúra kívánalmához igazítani. Ez akkoriban történt, amikor másodszor, s remélhetőleg utoljára rendeződtünk vissza. Az én generációm még tisztelte a kapott feladatot, így, mint zöldfülű kultúrnyik, belevettem magam a kiállításatalanul nagy óceánba, s minden tapasztalat híján kezdtem az egyik szegedi üzem szocialista brigádját beagatolni a művelődési templomba. Mikor ez látványosan nem ment, vetítőgéppel vagy színészekkel a hónom alatt vágtattam a gyárba, pont fél háromra, hogy a műszak befejeztével azon nyomban ráerőszakolhassam az ilyen vagy olyan programot a fáradt, a szocialista munkaversenyben kimerült dolgozókra. A gyár igazgatója túrta, amíg túrta, hogy áldásos tevékenységgel megzavarjam üzemének kellemesen diktatórikus rendjét. De egy idő után megpróbált jobb belátásra bírni. Néhány pohár konyak mellett megkért, ne vegyem olyan komolyan a dolgomat. Itt munkaverseny folyik, nem lehet az emberek figyelmét elterelni mindeféle ismeretterjesztéssel. En lelkesen magyaráztam neki, engem arra szerződtettek, hogy a munkásművelődési művelő, szórakoztassam, és úgy tudom, a szocialista brigádkarban az is fontos, melyik brigád mennyit áldoz a kultúrára. Nagypapásan megmosolygott, legyintett. Majd

rájövök — mondta —, ha kicsit többet tapasztalok meg az életből, mennyivel fontosabbak az én ügyködéseimnél a nehézipar napi eredményei. Aztán nem is törődött velem egy darabig, addig, míg nem egyszer, egy filmvetítés miatt néhány brigádtag el nem késett a pártgyűlésről. Akkor az igazgató elvtárs azt üzente kellemes modorú tikárnójával, hogy ha még egyszer filmvetítést szervezek a gyárban, kihajjattatja a vetítőgépet az ablakon.

Mindez azért jutott eszembe, mert olvasom az újságban, hogy a Minisztertanács 31/1989. számú rendeletével hatályon kívül helyezte a szocialista munkaversenyéről szóló határozatot. Az úgynevezett munkásművelődési státus a kultúra házaiban már magától régen megszűnt. Az a típusú filmvetítő sincs már forgalomban, amiben az előbb emlegetett egykori igazgató a szocialista munkaverseny gátló tényezőjét látta. A pártgyűlésről is el lehet kesni minden különösebb következmény nélkül, s az üzem dolgozóit már réges-régen egész másban versenyeztetnek, nem a gyári munkában. Például abban, hogy kinek van nagyobb jóvédelme a kiskertből. A verseny legalább tíz éve nem az üzemben és nem a szocialista brigádok között zajlik, hanem a privát szférában, és az idővel. Éppen ideje volt hát, hogy az erőszóló határozatot érvénytelenítette a Minisztertanács.

Tartok tőle, más dolgok sem attól fognak változni, hogy öskövületnek számítót rendeletereket hatályon kívül helyeznek. **Pacsika Emilia**